

preek 30 december 2012

Sunday 30 December 2012

Preek gehouden in de Plantagekerk te Harderwijk op 30 december 2012. De lezing was Lukas 2:22-40. Zondag na Kerst.

Gemeente van onze Heer Jezus Christus,

Ik heb mij altijd afgevraagd waarom er in de schilderkunst wél sprake is van een drieluik, maar nooit van een tweeluik of een vierluik. 't Zal wel komen, omdat alle goede dingen uit drie bestaan. Maar je kunt ook zeggen: drie is teveel. In een mooie relatie tussen man en vrouw kun je geen derde gebruiken. Je weet wel... als er een derde in 't spel is, gaat de boel stuk. "Is er een derde in spel" vragen we als er twee uit elkaar gaan. Maar als die derde een kindje is, dan is het juist weer wél erg mooi. Vader, moeder en kind - een mooie drie-eenheid. Misschien is 't toch wel zo dat alle goede dingen uit drie bestaan. Jozef, Maria en het kindje Jezus.

De evangelist Lukas schildert ons een drieluik. Zo brengt hij ons de geboortegeschiedenis van Jezus. In het midden staan Jozef, Maria en het kindje Jezus. Links - de Here Jezus is nog niet geboren! - staan Zacharias en Elisabeth, vader en moeder van de laatste grote profeet uit het Oude Testament, de Doper. Twee oude mensen. Rechts - nu is de Here Jezus wél geboren - staan Simeon en Anna. Twee bejaarde Israëlieten in de tempel. Je zou kunnen zeggen: Jezus en zijn ouders lichten op tegen de achtergrond van het Oude Testament. Er is iets nieuws gekomen met de geboorte van de Messias.

Laatst op de verjaarsvisite van mijn zwager maakte ik kennis met één van de gasten daar. Hij zei: "Wat doet u?" Ik zei. "Ik ben predikant." Toen begon de betrokkene van leer te trekken over het Oude Testament. Wat we daar lezen is vaak wreed (denk aan al die oorlogen), meestal primitief en bijna altijd achterhaald omdat we nu meer weten dan toen. Ik heb hem toen gezegd: "Misschien brengt u onvoldoende in rekening dat het Oude Testament ook het Oude Testament is." Met Christus is er iets nieuws gekomen. Toen was het even stil en hij zei: "Waarschijnlijk hebt u daar een punt."

Maar om terug te komen op dat drieluik. Jozef, Maria en het kind staan in het midden, staan centraal. In de Rooms Katholieke Kerk noemen ze dat de heilige familie. Deze zondag na Kerst is ook het feest van de heilige familie, het heilige huisgezin. Dat feest is ingesteld in de tijd van de industriële revolutie. Toen was er een trek naar de grote stad en werden veel gezinnen uit elkaar gerukt. Men vond het toen nodig om een rolmodel te hebben voor het ideale huisgezin. Zo werd het gezin van Jozef, Maria en Jezus als ideaalbeeld neergezet.[1] Je ziet het voor je: Maria op het ezeltje, Jezus in haar armen. Jozef er naast met de ezel aan de teugel vol liefhebbende zorgzaamheid. Op weg naar Egypte... is het geen plaatje? In onze tijd staat het gezin op een heel andere manier stevig onder druk. Er zijn veel gebroken gezinnen, één-ouder-gezinnen, samengestelde gezinnen. In navolging van onze broeder en oud-minister André Rouvoet, zouden we daar 's wat meer aandacht voor mogen hebben: het gezin. De plaats van geborgenheid voor kinderen waar de geloofsoverdracht spontaan en vanzelfsprekend plaatsvindt. Simeon zegt mooie woorden over Jezus, maar in vers 34 zegent hij het gezin van Jozef en Maria. Wij zouden ook veel meer moeten bidden voor de gezinnen in onze kerk en samenleving. Oude mensen moeten met aandacht en belangstelling om jonge gezinnen heen staan zoals Simeon en Anna. Eén van de leukste dingen voor mij persoonlijk de laatste jaren is het gesprek dat ik voer met ouders van jonge kinderen over geloofsopvoeding. We lezen samen het blad 'Aan de hand' (Leuke titel: Je neemt je kind bij de hand, maar er kan ook van alles aan de hand zijn) en bespreken een aantal keren per seizoen een artikel daaruit.

Weer terug naar het drieluik. Bij elk paneel hoort een lofzang. Het Benedictus van Zacharias, het magnificat van Maria en het Nunc Dimittis (laat nu gaan) van Simeon. Deze drie hymnen behoren tot de oudste liturgie van de kerk. Ook door ons worden ze nog gezongen in de liturgie van het morgen- en avondgebed. Als we nu letten op de Griekse tekst van de lofzang van Simeon, dan valt op hoe hij God en zichzelf benoemt. Hij noemt God 'despotes'. Dat woord kennen wij ook nog - despoot. Het betekent gebieder. Destijds betekende het zoveel als een eigenaar van slaven, die hen met een enkel woord aan het werk kon zetten. Simeon noemt zichzelf een doulos, een slaaf of knecht. "Laat, meester, nu uw knecht maar gaan!" Hij had zijn taak erop zitten. Maar wat was dan zijn taak? Hij stond op wacht. Hij verwachtte de vertroosting van Israël (een technische term voor het komen van de Messias, ook al door Jesaja gebruikt). Simeon had op de uitkijk gestaan, als een slaaf voor het huis van zijn meester die de gasten opwacht en verwelkomt. Nu daar de Messias gekomen is, zit zijn werk erop. Hij mag zijn rust nemen. Zo representeert Simeon het oude Godsvolk, het Oude

Testament. Zijn taak en tijd zitten erop. Hij wordt ontslagen uit de dienst van zijn Heer. Met de Here Jezus komt er iets nieuws en breekt er een nieuwe tijd aan.

Dat wachtlopen van Simeon is ons overigens wel tot voorbeeld. Wij kunnen moeilijk zeggen: "Ziezo, de Messias is gekomen. Nu kunnen we achterover leunen." Wij moeten waakzaam uit blijven zien naar de voltooiing van Gods Koninkrijk. En we moeten toezien op onszelf en op elkaar, dat we niet vallen. De Here Jezus is - Ps. 118 - een hoeksteen, op wie alles gebouwd is. Maar hij is, zo zegt Simeon, ook een struikelblok voor wie zich niet houden aan hem.

Wat Simeon tegen Maria zegt, had ze liever niet willen horen. Met betrekking tot Jezus zegt hij: "Er zal een zwaard door uw ziel gaan." Dat slaat op de verwerping en de kruisiging van haar zoon. De schaduw van het lijden valt vooruit over het leven van Jezus. Maria zal als moeder een diepe traumatische ervaring hebben, verwond worden tot in het diepst van haar ziel. Maar niet anders dan langs de weg van het lijden, zal Jezus overwinnen. Dat weet ze nog niet, maar ze overweegt de woorden van Simeon in haar hart.

Onlangs publiceerde paus Benedictus het derde deel van zijn Jezus-trilogie. Of liever gezegd, het eerste deel over de kinderjaren van de Here Jezus. De beide andere delen waren al verschenen. In dit boek spreekt hij over Maria als de 'mater dolorosa' - Maria afgebeeld (vaak bij het kruis) met een zwaard in haar hart gestoken. We kennen Maria als de madonna met kind, en als de piëta, met haar gestorven zoon, maar ook als de mater dolorosa, de moeder der smarten. Dit beeld van Maria noemt Benedictus het oerbeeld van de gezindheid van de gelovige christen. Er is in de samenleving veelal gevoelloosheid en gebrek aan inlevingsvermogen. Maar wat een christen altijd kenmerkt is de compassie, het mede-lijden (niet meelij hebben...), de liefde en de barmhartigheid. Maria, mater dolorosa, is er het grote voorbeeld van.

't Laatste waar ik aandacht voor vraag is dit. Tot vijf keer toe zegt Lukas dat Jozef en Maria met Jezus doen overeenkomstig de gewoonte der wet. In vers 21, 22, 23, 27 en 39. Paulus die veel eerder schreef dan Lukas en die nog meer theoloog was dan hij, zegt in Galaten 4:4 dat de Here Jezus geboren werd onder de wet. Wat is dat? Leven onder de wet? Dat is, dat je jezelf aan de leefregels van de Here God houdt, zodat je het geluk vindt op je weg. Maar ja... dat is precies als met de goede voornemens van begin 2012. Hoeveel hebben we ervan terechtgebracht? En nu is daar iemand verschenen - zegt Lukas - die het eindelijk waar gemaakt heeft ten einde toe. Jezus, geboren onder de wet, geleefd onder de wet, geleefd volgens de wet. En als we geloven in hem, geeft hij ons zijn Geest en behoedt hij ons voor verdere mislukking. Dan komen we in de vrijheid te staan als dankbare mensen. Dankzij Christus zijn we ondanks al onze fouten en gebreken rechtvaardig voor God. Door hem, onze pleitbezorger. We mogen er zijn ondanks zoveel, ondanks alles. En we mogen het weer opnieuw proberen. Trachten het beter te doen met de bijstand van de Heilige Geest, die de Geest van Jezus is. Dat is het nieuwe dat in en met Christus gekomen is. Mooi om te weten als je straks weer toekomt aan de goede voornemens voor 2013. Amen.

[1] De eerste dag, 30 december 2012, p. 18.